

## Методичні підходи до оцінки ефективності розвитку сільських територій за умов сталості

**Мета статті** - дослідити та розробити методичний підхід щодо оцінювання ефективності сталого розвитку сільських територій на основі врахування економічної, соціальної й екологічної складових сільського розвитку.

**Методика дослідження.** Використані загальнонаукові і спеціальні економічні методи. Для аналізу результатів досліджень інших науковців залучено абстрактно-логічний метод. Для удосконалення методичних підходів щодо оцінки ефективності розвитку сільських територій у контексті формування стратегії сталого їх розвитку застосовано методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції.

**Результати дослідження.** Встановлено, що сталий розвиток сільських територій є процесом сутнісно-якісних змін у сільському соціумі, що здебільшого займається веденням сільського господарства, на основі досягнення оптимального співвідношення між економічним розвитком, раціональним використанням природних ресурсів і забезпеченням зростання матеріальних і духовних потреб селян. Розроблено алгоритм формування оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій, що передбачає ряд етапів, зокрема: аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища; визначення системи показників для оцінки ефективності сталого розвитку села; розрахунок групових та інтегральних індикаторів сталого розвитку сільських територій; аналіз результатів комплексної оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій; розробку та впровадження цільових програм розвитку територій.

**Елементи наукової новизни.** Доведено необхідність здійснення оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій на основі виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз соціально-економічного й екологічного спрямування, що у свою чергу дало змогу розробити комплекс заходів щодо інституційного регулювання, визначити напрями формування оперативних програм для нівелювання та попередження наростаючих проблем у контексті забезпечення сталого розвитку сільських територій. Використання в процесі дослідження групових та інтегральних індикаторів уможливило виявити не лише проблеми сільського розвитку, але й причини їх виникнення, що дасть змогу забезпечувати результативне та цілеспрямоване розв'язання завдань для досягнення стратегічної мети.

**Практична значущість.** Основні положення й рекомендації є підґрунтям для розв'язання методичних проблем щодо оцінки розвитку сільських територій у контексті впливу детермінант сталого розвитку. Рис.: 1. Бібліогр.: 24.

**Ключові слова:** ефективність, методичний підхід, розвиток, сільська територія, сільський розвиток, сталий розвиток, стратегія.

Усюк Тетяна Вікторівна - кандидат економічних наук, в.о. декана факультету економіки та менеджменту, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції, Житомирський національний агро-екологічний університет (м. Житомир, Старий бульвар, 7)

E-mail: usjuktanja@gmail.com

Фаріон Людмила Вікторівна - аспірант, Житомирський національний агро-екологічний університет (м. Житомир, Старий бульвар, 7)

E-mail: usjuktanja@gmail.com

**Постановка проблеми.** Багатофункціональний розвиток сільських територій є важливим чинником для розбудови економіки на національному та регіональному рівнях. Розвиток сільських територій України супроводжується низкою соціально-економічних, екологічних, інституційних детермінант, що визначають їх особливості, індивідуальність, стан і тенденції функціонування. Ключовим принципом при дослідженні соціально-економічного й екологічного розвитку сільських територій є вибір ме-

тодичних інструментів, які б враховували характерні ознаки територій і максимально розкривали їхні найважливіші особливості.

Зважаючи на складні умови посттрансформаційного періоду та неспроможності інституційних запроваджень держави сприяти рівноправному розвитку сільських територій, суттєво знижується ефективність їх функціонування. Протягом останніх десятиліть в Україні спостерігається негативна тенденція щодо зміни показників якості життя сільського населення. Це викликано рядом дестабілізуючих чинників, що зумовили зниження доходів і рівня життя сільських мешканців, погіршення демографічної, екологічної й етнічно-культурної ситуації на

\* Науковий керівник – Т.О. Зінчук, доктор економічних наук, професор.

© Т.В. Усюк, Л.В. Фаріон, 2018

селі. Збільшення кількості депресивних і знелюднених сільських територій прискорює деградаційні процеси в українській економіці та створює загрозу не лише для економічної, а й для національної безпеки. Тому формування сучасної методики оцінки сталого розвитку сільських територій та створення на цій основі якісно єдиного інституційного середовища є чинником подолання існуючих соціально-економічних та екологічних диспропорцій у розвитку сільської економіки в цілому.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематика забезпечення процесу оцінювання ефективності сталого розвитку сільських територій відображена у наукових дослідженнях провідних вітчизняних учених, серед яких: О. Бородіна [16], В. Борщевський [13], Ю. Губені [1], Т. Зінчук [24], С. Мельник [7], С. Мочерний [8], О. Павлов [10], І. Прокопа [11], П. Саблук [14], М. Хвесик [17] та ін. Проте, незважаючи на значну теоретико-методологічну базу, актуальними залишаються питання комплексної оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій, яка б враховувала не лише одержані вигоди, але й понесені витрати на запровадження заходів щодо дотримання умов сталого сільського розвитку.

**Мета статті** - дослідження та розробка методичного підходу щодо оцінювання ефективності сталого розвитку сільських територій на основі врахування економічної, соціальної й екологічної складових сільського розвитку.

**Виклад основних результатів дослідження.** Науково-теоретичні підходи до трактування сутності поняття "ефективність розвитку" тісно пов'язані з категорією "ефект" (лат. *effectus* - виконання, результат, дія; від *efficio* - дію, виконую), під яким розуміють результат; наслідок яких-небудь причин, сил, дій, заходів [15]. З огляду на це ефект від запровадження заходів щодо досягнення сталого розвитку сільських територій відображає як позитивний, так і негативний результат діяльності територіальних громад, органів місцевого самоврядування та суб'єктів сільського підприємництва у соціальному, економічному, екологічному напрямках сільського розвитку. У свою чергу такий вибір об'єктів впливу на сталий розвиток сільських територій пояснюється тим, що функціонування підприємницьких формувань на сільських територіях сприяє

відродженню села як визначального чинника еколого-економічної, політичної й соціальної стабільності в державі. Таке відродження, насамперед, поліпшує якість життя сільського населення; знижує рівень безробіття; сприяє поширенню видів альтернативної зайнятості; поліпшує демографічну та екологічну ситуації у країні. Відтак у контексті запропонованого дослідження пропонується розглядати такі види ефекту від запровадження заходів щодо досягнення сталого розвитку:

1. Економічний - його варто оцінювати через зростання показників сільської економіки, зокрема: підвищення рентабельності сільськогосподарських підприємств за рахунок раціонального використання природних ресурсів; зростання рівня працевлаштування сільського населення; впровадження енергоефективних і екологічно орієнтованих технологій у виробництво.

2. Соціальний - проявляється, насамперед, у забезпеченні якісного життя сільського населення, підвищенні рівня освіченості селян, зниженні захворюваності та подовженні тривалості життя, модернізації соціальної й транспортної інфраструктури.

3. Екологічний - визначається через оцінювання заходів щодо збереження та відновлення довкілля, застосування біотехнологій, органічного виробництва у сільському господарстві; виявлення антропогенних впливів на природне навколишнє середовище, серед яких: обсяги викидів і небезпечних відходів від ведення господарської діяльності, площа забруднених земель та водних ресурсів, концентрація викидів у атмосфері тощо.

Відносну (якісну) характеристику ефекту відображає така категорія, як "ефективність". Представник школи неокласиків А. Маршалл трактував ефективність як загальний потік доходів і витрат виробництва [6], тоді як Д. Рікардо розглядав досліджувану категорію як відношення одержаного результату до понесених витрат [12]. Дещо іншого погляду дотримується вітчизняний науковець А. В. Куценко, який визначає ефективність як ступінь досягнення запланованої мети й передбачає одержання бажаного результату за умов підвищення продуктивності праці та мінімізації витрат [3]. Проте більшість дослідників [2, 4, 5] трактують ефективність як відношення ефекту (результату) до витрат, що були понесені на його одержання. У результаті аналізу досліджень зарубіжних і вітчиз-

няних науковців щодо понятійно-категоріального апарату досліджуваного поняття доведено, що ефективність сталого розвитку сільських територій варто визначати, використовуючи такі підходи, як:

1) системний, що уможлиблює визначати ефективність як зіставлення економічних, соціальних, екологічних та інституційних ефектів розвитку сільських територій із витраченими природними, людськими, матеріальними й технологічними ресурсами. Визначення рівня політичної свідомості, наявності програм розвитку сільських територій, рівень науковості є важливими інституційними показниками сталого розвитку сільських територій, за якими можна визначити результативність наявних програми та стратегії розвитку сільських територій і необхідність у розробці нових;

2) одиничний – за допомогою якого варто визначати ефективність сталого розвитку сільських територій як розрахунок співвідношення певного виду ефекту до понесених на його одержання витрат;

3) раціональний – дає змогу оцінювати ефективність сталого розвитку сільських територій як відношення максимального ефекту до понесених витрат із мінімально допустимим використанням ресурсів та збереженням навколишнього середовища;

4) цільовий підхід щодо визначення ефективності сталого розвитку сільських територій полягає у досягненні стратегічної мети за допомогою чіткої побудови «дерева» цілей.

Зважаючи на загальновідомі проблеми сталого розвитку села й ураховуючи необхідність імплементації стратегії сталого розвитку сільських територій, непересічного значення набуває питання оцінки таких процесів на сільських територіях, які мають здійснюватися відповідно до встановленої мети. Основними цілями такої методики мають бути положення: формування людино-орієнтованої сільської економіки з урахуванням раціонального використання природних ресурсів, вирівнювання пропорцій економіко-екологічного й соціального розвитку, зосередженого на інтересах територіальної громади, кожного селянина та створення у сільських поселеннях належних умов життєдіяльності сільського соціуму. За таких умов основними критеріями сталого розвитку сільських територій є: забезпечення продовольчої безпеки країни; підвищення ефективності сільськогосподарського виробницт-

ва; диверсифікація сільської економіки; зростання рівня й поліпшення якості життя сільського населення; поліпшення родючості ґрунту та екологічної ситуації в сільській місцевості.

Оцінка ефективності сталого розвитку сільських територій проводиться на основі аналізу економічної, соціальної, екологічної й інституційної складових сталого розвитку та відповідно до принципів:

комплексності – аналіз здійснюється на основі загального обсягу еколого-економічних і соціально-інституційних детермінант сільського розвитку;

достовірності – використання реальних показників із надійних джерел одержання інформації;

системності – показники характеризують процес розвитку сільських територій як цілісну систему;

практичності – одержаний результат оцінювання ефективності розвитку може бути використаний для розробки стратегічних програм сільського розвитку;

інформативності – одержані оціночні показники відображають проблемні напрями функціонування сільських територій;

об'єктивності – здатність оцінити стан територій без спотворень та суб'єктивності;

прозорості – можливість залучення територіальних громад, засобів масової інформації, заінтересованих сторін до процесу оцінювання;

результативності – спрямування заходів оцінювання на досягнення чітко встановлених цілей.

Необхідність здійснення оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій визначається виявленням зовнішніх і внутрішніх загроз соціально-економічного й екологічного спрямування. Це у свою чергу дало змогу розробити комплекс заходів щодо інституційного регулювання, визначити напрями формування оперативних програм для нівелювання та попередження наростаючих проблем у контексті забезпечення сталого розвитку сільських територій. Зважаючи на процеси реформування й децентралізації, адаптація до сучасних інституційних змін у розвитку села відбувається за умови, що сукупність показників розвитку позитивно змінюється у часі, тобто спостерігається нарощування результативної ознаки або досягається ефект, зокрема важливими з них є такі:

$$F = \frac{E_{E,S,Ec}}{C_{E,S,Ec}} * 100\%, \quad F \geq F_0, \quad (1)$$

де  $F$  - ефективність сталого розвитку сільських територій;

$F_0$  - ефективність сталого розвитку сільських територій попереднього періоду;

$E_E$  - економічний ефект сталого розвитку (економічні індикатори сталого розвитку вказують на ефективність розвитку сільських територій: зростання сільської економіки, збагачення сільського населення, збільшення прибутковості сільськогосподарських підприємств тощо);

$E_S$  - соціальний ефект сталого розвитку (соціальна група індикаторів сталого розвитку спрямована на виявлення аналітичних значень, що дають змогу визначити особливості людського розвитку, зокрема, це показники: демографічної ситуація на селі; доступу до освіти; рівня грамотності й освіченості селян; забезпеченості питною водою; рівня газифікації та електропостачання; наявності й періодичності руху громадського транспорту; кількості бібліотек, музеїв, парків культури, кінотеатрів; кількості закладів позашкільної освіти та ін.);

$E_{Ec}$  - екологічний ефект сталого розвитку (екологічна група індикаторів сталого розвитку характеризується такими показниками, як: забезпечення природними ресурсами й ступінь їх використання, рівень забруднення, загальний екологічний стан довкілля тощо);

$C_{E,S,Ec}$  - витрати на проведення економічних, соціальних, екологічних заходів.

Сукупний ефект сталого розвитку повинен бути додатним і перевищувати показники попередніх років.

$$E_{SD} = E_E + E_S + E_{Ec} - \max, \quad E_{SD} \geq E_0, \quad E_{SD} \geq 1, \quad (2)$$

де  $E_{SD}$  - сукупний ефект сталого розвитку сільських територій;

$E_0$  - сукупний ефект сталого розвитку сільських територій попереднього періоду, який визначається як:

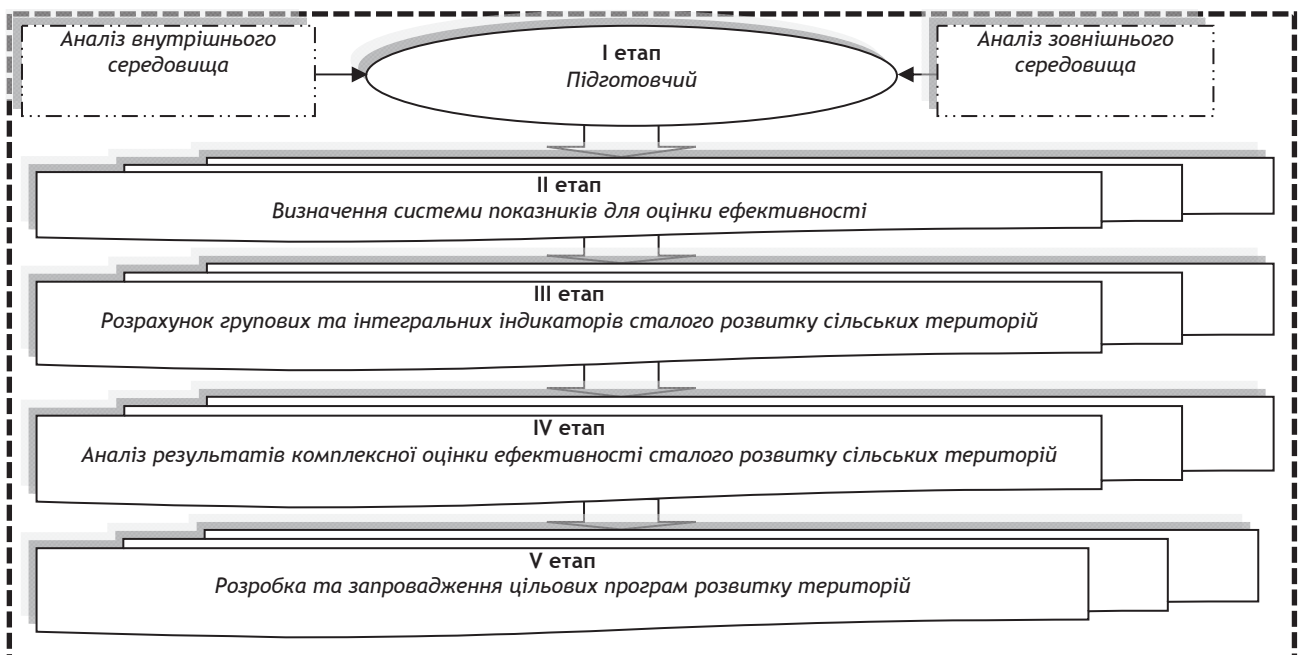
$$E_{SD} = \sum_{i=1}^n x_{ij} - c_{ij} \rightarrow \max, \quad (3)$$

де  $x_{ij}$  - досягнення результатів  $i$ -го напрямку  $j$ -го заходу;

$c_{ij}$  - витрати;

$n$  - сукупність змінних, що виражають кількість  $j$ -х заходів  $i$ -х напрямків сталого розвитку.

Формування оцінки ефективності розвитку потребує комплексного підходу, що здійснюється за допомогою визначеного алгоритму, яким передбачено такі етапи: проведення аналізу внутрішнього й зовнішнього середовища (підготовчий етап); визначення системи показників для оцінки ефективності; розрахунок групових та інтегральних індикаторів сталого розвитку сільських територій; аналіз результатів комплексної оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій; розробка й запровадження цільових програм розвитку територій (рис.).



Алгоритм оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій

Джерело: Власні дослідження.

Відтак методичний підхід щодо оцінювання ефективності сталого розвитку сільських територій дає можливість здійснити аналіз сучасного стану розвитку сільської місцевості. Використання групових та інтегральних індикаторів дає змогу виявити не лише проблеми сільського розвитку, але й причини їх виникнення, здійснювати результативне та цілеспрямоване розв'язання поставлених завдань для забезпечення встановленої стратегічної мети.

**Висновки.** Розвиток сільських територій є стратегічним завданням аграрної, соціальної й регіональної політик, а також основним пріоритетом продовольчої безпеки України. Відповідно оцінка рівня сталого розвитку сільських територій повинна здійснюватись із використанням сучасних методичних інструментів і методик, які відображають економічні, екологічні, соціальні й інституційні показники розвитку сільської місцевості. В умовах реформування органів

місцевого самоврядування значно зростає необхідність розробки системи показників та індикаторів сталого розвитку сільських територій. Важливим аспектом є врахування специфіки природно-географічної, виробничо-господарської й соціально-екологічної складових розвитку конкретної території. Відтак планування та моніторинг сталого розвитку сільських територій, формування механізмів реалізації встановлених стратегічних цілей сільського розвитку вимагає наявності системи показників і чіткої методики оцінки сталого розвитку сільських територій. Таким чином, запропонована методика оцінки ефективності сталого розвитку села є необхідним елементом аналізу розвитку сільських територій з метою розробки та запровадження тактичних, оперативних і стратегічних рішень на кожному етапі реалізації регіональних та національних програм.

#### Список бібліографічних посилань

1. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики. *Економіка України*. 2007. № 4. С. 62-70.
2. Іваненко В. В. Финансовый анализ : учеб. пособ. 2-е изд. Харьков : Издательский дом ИНЖЭК, 2003. 176 с.
3. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2007. 205 с.
4. Лямець В. І. Системний аналіз. Вступний курс. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : ХНУРЕ, 2004. 448 с.
5. Маркіна І. А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України*. 2000. № 6. С. 24-32.
6. Маршалл А. Принципы экономической науки. Москва: Прогресс, 1993. 594 с.
7. Мельник С. І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села. Київ : ННЦ ІАЕ, 2004. 342 с.
8. Мочерний С. В. Методологія економічних досліджень. Львів : Світ, 2001. 416 с.
9. Мочерний С. В., Ларина Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / за ред. С. В. Мочерного. Львів : Світ, 2005. Т. 1. 616 с.; Т. 2. 568 с.
10. Павлов О. І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель : монографія. Одеса : Астропринт, 2009. 340 с.
11. Прокопа І. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку. *Економіка України*. 2007. № 6. С. 50-59.
12. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. Москва : Госиздат, 1929. 368 с.
13. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : [монографія] / НАН України, Ін-т регіональних досліджень ; наук. ред. В. В. Борщевський. Львів, 2012. 216 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
14. Саблук П. Т. Розвиток сільських територій - запорука відродження аграрної України. *Вісник аграрної науки*. 2006. № 5. С. 21-23.
15. Словник іншомовних слів / уклад. : С. Морозов, Л. М. Шкарапула. Київ : Наук. думка, 2000. 680 с.
16. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної, д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН І. В. Прокопи; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. Київ, 2010. 376 с.

#### References

1. Hubeni, Yu. (2007). Rozvytok silskykh terytorii: deiaiki aspekty yevropeiskoi teorii i praktyky [Rural development: some aspects of European theory and practice]. *Ekonomika Ukrainy*, 4, pp. 62-70 [In Ukrainian].
2. Ivanenko, V.V. (2003). *Finansovyy analiz : ucheb. posob. 2-e izd. [Financial Analysis: tutorial 2-nd ed.]*. Har'kov: Izdatel'skiy dom INZhJeK [In Russian].
3. Kutsenko, A.V. (2007). *Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy : monohrafiia [Organizational and economic mechanism of management of the enterprises activity of consumer cooperation in Ukraine: monograph]*. Poltava: RVV PUSKU [In Ukrainian].
4. Liamets, V.I. (2004). *Systemnyi analiz. Vstupnyi kurs. 2-e vyd., pererob. i dop. [System analysis. Introduction course. 2nd ed.]*. Kharkiv: KhNURE [In Ukrainian].
5. Markina, I.A. (2000). Metodolohichni pytannia efektyvnosti upravlinnia [Methodological issues of management efficiency]. *Finansy Ukrainy*, 6, pp. 24-32 [In Ukrainian].
6. Marshall, A. (1993). *Principy jekonomicheskoi nauki [Principles of economic science]*. Moskva: Progress [In Russian].
7. Melnyk, S.I. (2004). *Sotsialno-ekonomichni problemy vidtvorennia ta efektyvnoho vykorystannia resursnoho potentzialu sela [Social and economic problems of reproduction and effective use of rural resource potential]*. Kyiv: NNTs IAE [In Ukrainian].
8. Mochernyi, S.V. (2001). *Metodolohiia ekonomichnykh doslidzhen [Methodology of economic research]*. Lviv: Svit [In Ukrainian].
9. Mochernyi, S.V., Laryna, Ya.S., Ustenko, O.A., & Yurii, S.I. (2005). *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Economic Encyclopedic Dictionary]*. (Vols. 1-2). S.V. Mochernyi (Ed.). Lviv: Svit [In Ukrainian].
10. Pavlov, O.I. (2009). *Silski terytorii Ukrainy: funktsionalno-upravlinska model : monohrafiia [Rural areas of Ukraine: functional and management model: monograph]*. Odesa: Astroprynt [In Ukrainian].
11. Prokopa, I. (2007). *Silski terytorii Ukrainy: doslidzhenia i rehuliuвання rozvytku [Agricultural lands of Ukraine: research and regulation of development]*. *Ekonomika Ukrainy*, 6, pp. 50-59 [In Ukrainian].

17. Хвесик М. А., Хвесик Ю. М. Сталий розвиток територій як основа стратегії розвитку аграрного сектора. *Економіка АПК*. 2013. № 1. С. 66-76.
18. Ashley C., Maxwell S. Rethinking rural development. *Development policy review*. 2001. N 19 (4). P. 365-425.
19. Perpar A., Udovc A. Development potential of rural areas – The case of Slovenia. *Contemporary Issues and Practices*. 2012. URL : <http://www.intechopen.com/download/pdf/34425>.
20. Gasparatos, A. A Critical review of reductionist approaches for assessing the progress towards sustainability [Text]. *Environmental Impact Assessment Review*. 2008. Vol. 28. P. 286-311.
21. Guven S. International Frameworks for the Development of Environment Statistics and Indicators. *Workshop on the Institutional Strengthening and Collection of Environment Statistics*. Samarkand, Uzbekistan, 2000. 25-26 April. URL : <http://www.unescap.org/>.
22. Terres M, Britz W., Capitani C., Dwyer J., Gardner S., Hart K., Keenleyside C., Paracchini M. L. (2011). «Common Agricultural Policy Regionalised Impact» - The Rural Development Dimension.
23. The Monitoring and Evaluation Framework for the Common Agricultural Policy 2014-2020, (2015): Luxembourg: Publications Office of the European Union.
24. Zinchuk T., Kutsmus N., Kovalchuk O., Dankevych V., Usjuk T. Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector. *Review of Economic Perspectives*. Vol. 17. Issue 1. 2017. Pp. 57-80.
12. Rikardo, D. (1929). *Nachala politicheskoy jekonomii i nalogovogo blazhenija [Beginning of political economy and taxation]*. Moskva: Gosizdat [In Russian].
13. Borshchevskiy, V.V. (Ed.) (2012). *Rozvytok silskykh terytorii v systemi yevrointehratsiinykh priorytetiv Ukrainy : monohrafiya [Rural development in system of European integration priorities of Ukraine: monograph]*. Lviv: NAN Ukrainy, In-t rehionalnykh doslidzhen [In Ukrainian].
14. Sabluk, P.T. (2006). Rozvytok silskykh terytorii - zaporka vidrozdzhennia ahrarnoi Ukrainy [Rural development is a pledge of revival of agrarian Ukraine]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, 5, pp. 21-23 [In Ukrainian].
15. Morozov, S., & Shkaraputa, L.M. (Eds.) (2000). *Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]*. Kyiv: Nauk. dumka [In Ukrainian].
16. Borodina, O.M., & Prokopa, I.V. (Eds.) (2010). *Teoriia, polityka ta praktyka silskoho rozvytku [Theory, policy and practice of rural development]*. Kyiv: NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prohnoz. [In Ukrainian].
17. Khvesyk, M.A., & Khvesyk, Yu.M. (2013). Stalyi rozvytok terytorii yak osnova stratehii rozvytku ahrarnoho sektora [Sustainable development of territories as basis of the strategy for a development of the agrarian sector]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 66-76 [In Ukrainian].
18. Ashley, C., & Maxwell, S. (2001). Rethinking rural development. *Development policy review*, 19 (4), pp. 365-425 [In English].
19. Perpar, A., & Udovc, A. (2012). Development potential of rural areas - The case of Slovenia. *Contemporary Issues and Practices*. Retrieved from: <http://www.intechopen.com/download/pdf/34425> [In English].
20. Gasparatos, A.A (2008). Critical review of reductionist approaches for assessing the progress towards sustainability. *Environmental Impact Assessment Review*, 28, pp. 286-311 [In English].
21. Guven, S. (2000). International frameworks for the development of environment statistics and indicators. *Workshop on the Institutional Strengthening and Collection of Environment Statistics*. Samarkand, Uzbekistan. Retrieved from: <http://www.unescap.org> [In English].
22. Terres, M., Britz, W., Capitani, C., Dwyer, J., Gardner, S., Hart, K. et al. (2011). *Common agricultural policy regionalised impact - the rural development dimension* [In English].
23. *The monitoring and evaluation framework for the Common Agricultural Policy 2014-2020*. (2015). Luxembourg: Publications Office of the European Union [In English].
24. Zinchuk, T., Kutsmus, N., Kovalchuk, O., Dankevych, V., & Usjuk, T. (2017). Institutional transformation of Ukraine's agricultural sector. *Review of Economic Perspectives*, 17 (Issue 1), pp. 57-80 [In English].

**Usiuk T.V., Farion L.V. The methodological approaches to evaluation of the development efficiency of rural areas in terms of sustainability**

**The purpose of the article is to study and develop methodological approach to evaluating of efficiency of sustainable rural development based on consideration of economic, social and environmental components of rural development.**

**Research methodology.** The process of scientific research has been based on general scientific and special economic methods. The abstract and logical method has been used to formulate the basic principles, theoretical generalization of conclusions and analysis of research results of other scientists. Methods of analysis and synthesis, induction and deduction have been applied to improve methodological approaches to evaluation of the efficiency of rural development in terms of forming a strategy for its sustainable development.

**Research results.** It's been determined that sustainable rural development is a process of substantive and qualitative changes in rural society, which is mainly engaged in agriculture, based on achieving the optimal balance between economic development, rational usage of natural resources and ensuring the growth of material and spiritual needs of peasants. Proposed algorithm of evaluation of the efficiency of sustainable rural development, which includes such stages: analysis of the internal and external environment; definition of the system of indicators for evaluation of the efficiency of sustainable rural development; calculation of group and integral indicators of sustainable rural development; analysis of the complex evaluation results of efficiency of sustainable rural development; development and implementation of targeted development programs for territories.

**Elements of scientific novelty.** In the research process, the necessity evaluation of the efficiency of sustainable rural development based on identifying of external and internal threats of socioeconomic and ecological orientation has been proved. This, in its turn, allowed developing a set of measures on institutional regulation, determining the directions of the formation of operational programs for leveling and preventing growing problems in terms of sustainable rural development. Using in the research process group and integral indicators makes it possible to identify not only the problems of rural development, but also the causes of their occurrence. This will allow carrying out effective and purposeful solution of the set tasks to ensure the strategic purpose.

**Practical significance.** The provisions and recommendations highlighted in the research are the basis for solving methodological problems concerning an evaluation of rural development in terms of impact of determinants for sustainable development. Figs.: 1. Refs.: 24.

**Keywords:** efficiency, methodological approach, development, rural area, rural development, sustainable development, strategy.

**Usiuk Tetiana Viktorivna** - candidate of economic sciences, acting dean of the faculty of economics and management, senior lecturer of the department of international economic relations and European integration, Zhytomyr National Agroecological University (7, Staryi Blvd., Zhytomyr)

E-mail: usjuktanja@gmail.com

**Farion Liudmyla Viktorivna** - post-graduate student, Zhytomyr National Agroecological University (7, Staryi Blvd., Zhytomyr)

E-mail: usjuktanja@gmail.com

**Усюк Т.В., Фаріон Л.В. Методическіе підходи к оцінці ефективності розвитку сільських територій в умовах постійності.**

**Цель статьи** - исследовать и разработать методический подход к оценке эффективности устойчивого развития сельских территорий на основе учета экономической, социальной и экологической составляющих сельского развития.

**Методика исследования.** Используются общенаучные и специальные экономические методы. Для анализа результатов исследований других ученых использован абстрактно-логический метод. Для совершенствования методических подходов к оценке эффективности развития сельских территорий в контексте формирования стратегии устойчивого их развития применены методы анализа и синтеза, индукции и дедукции.

**Результаты исследования.** Установлено, что устойчивое развитие сельских территорий является процессом сущностно-качественных изменений в сельском социуме, в основном занимающемся ведением сельского хозяйства, на основе достижения оптимального соотношения между экономическим развитием, рациональным использованием природных ресурсов и обеспечением роста материальных и духовных потребностей крестьян. Разработан алгоритм формирования оценки эффективности устойчивого развития сельских территорий, включающий ряд этапов, в том числе: анализ внутренней и внешней среды; определение системы показателей для оценки эффективности устойчивого развития села; расчет групповых и интегральных индикаторов устойчивого развития сельских территорий; анализ результатов комплексной оценки эффективности устойчивого развития сельских территорий; разработка и внедрение целевых программ развития территорий.

**Элементы научной новизны.** Доказана необходимость осуществления оценки эффективности устойчивого развития сельских территорий в контексте выявления внешних и внутренних угроз социально-экономического и экологического направления. Это в свою очередь дало возможность разработать комплекс мер по институциональному регулированию, определить направления формирования оперативных программ для нивелирования и предупреждения нарастающих проблем в условиях обеспечения устойчивого развития сельских территорий. Использование в процессе исследования групповых и интегральных индикаторов дало возможность выявить не только проблемы сельского развития, но и причины их возникновения, что позволит обеспечить результативное и целенаправленное решение поставленных задач для достижения стратегической цели.

**Практическая значимость.** Основные положения и рекомендации будут способствовать решению методических проблем в оценке развития сельских территорий в контексте влияния детерминант устойчивого развития. Илл.: 1. Библиогр.: 24.

**Ключевые слова:** эффективность, методический подход, развитие, сельская территория, сельское развитие, устойчивое развитие, стратегия.

**Усюк Татьяна Викторовна** - кандидат экономических наук, и.о. декана факультета экономики и менеджмента, старший преподаватель кафедры международных экономических отношений и европейской интеграции, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)

E-mail: usjuktanja@gmail.com

**Фарион Людмила Викторовна** - аспирант, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)

E-mail: usjuktanja@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 07.12.2017 р.

Фахове рецензування: 13.12.2017 р.

**Бібліографічний опис для цитування:**

Усюк Т. В., Фаріон Л. В. Методичні підходи до оцінки ефективності розвитку сільських територій за умов сталості. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 64 — 70.

\* \* \*